

Școala Profesională de Fete din Satu Mare Liceul Industrial de Fete „Dr. C. Anghelescu”

Ioan Viman

Școala a fost înființată ca o consecință firească a necesității formării profesionale a tinerilor români, în domeniul învățământului tehnic-profesional existând un gol evident, mai ales după ce școlile civile se vor desființa. Această instituție s-a înființat începând cu anul școlar 1923/1924. Așa cum aflăm din procesul-verbal de inspecție întocmit de inspectorul general P. Marinescu, în data de 23 septembrie 1923, școala și-a început cursurile la 15 septembrie a anului respectiv. Solemnitatea deschiderii școlii a avut loc în 14 octombrie 1923, într-o zi de duminică, în prezența deputatului Aurel Dragoș și a preotului Meletie Răuțu.¹ Denumirea școlii este „Școala Profesională de Fete Gradul I” (existau și școli profesionale de gradul II, cu un nivel superior de studii). Nu știm exact efectivul celor trei clase cu care a început să funcționeze școala (se poate presupune că o parte din efectivul școlii civile de fete a fost preluat de către aceasta). Știm însă din același proces-verbal că 40 de eleve erau cazate în internatul școlii.²

Școala a funcționat de la început în localul fostului Liceu Romano-Catolic, pe strada Ștefan cel Mare la nr. 5 (azi Colegiul Național „Doamna Stanca”), la etajul II al clădirii. La etajul I se afla Liceul de Fete, iar la parter spații comerciale închiriate. Veniturile provenite din închiriere erau împărțite între cele două școli.

De la început această instituție de învățământ a avut trei specializări: croitorie, lenjerie („rufărie”) și țesătorie, specialități care vor da specificul școlii și vor determina ca majoritatea corpului didactic să fie format din maistre. În fruntea școlii, între anii 1923 și 1937 s-a aflat maistra de croitorie Elena Troteanu, care a reușit să conducă un colectiv de cadre didactice format din profesori și maiștri instructori în așa fel încât să-l facă prestigios. Ea însăși, datorită meritelor profesionale și manageriale, va fi aleasă ca membră în Consiliul Ministerului pentru o perioadă de timp. Au fost școlarizate între anii 1923 și 1940 un număr de 1657 de eleve (lipsește efectivul anului școlar 1937/1938; datorită numărului redus de eleve din cursul superior Ministerul a decis ca să funcționeze doar Gimnaziul în acel an, așadar școala nu are clasa a VII-a și a VIII-a și nu va mai reuși să termine liceul nici o generație de eleve), conform statisticilor rezultate din cercetarea registrelor matricole ale școlii pentru anii respectivi. După plecarea în pensie a Elenei Troteanu, va fi numită directoare Eugenia Cocea, iar din luna septembrie 1938, până în aprilie 1940, la conducere se afla Maria Stratilat. Ultima directoare a școlii, cea care pregătește arhiva pentru a pleca în refugiu a fost Livia Colda, conducând instituția între aprilie și septembrie 1940.

Instituția este înființată așadar ca Școală Profesională de Gradul I, rămânând la acest nivel până în anul 1936, când este transformată în Liceu Industrial de Fete, purtând pe frontispiciu numele ministrului reformator al învățământului din perioada interbelică, dr. Constantin Anghelescu. După Război școala de fete va fi integrată cu Școala de Arte și Meserii din Satu Mare.

¹ „Satu Mare”, an V, nr. 82, 17 octombrie 1923;

² Principalele surse documentare utilizate în reconstituirea istoricului școlii sunt Registrele matricole pe anii școlari: 1925/1926, 1926/1927, 1927/1928, 1928/1929, 1929/1930, 1930/1931, 1932/1933, 1933/1934, 1934/1935, 1935/1936, 1936/1937, 1937/1938, 1938/1939, 1939/1940; „Registrul de procese-verbale ale Consiliului pedagogic”, dosar „Inspectoratul Școlar de Ținut, 1939/1940”, dosar „Ordine, circulare de la Inspectoratul Școlar al Ținutului Someș, 1939”. în: Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare;

Din registrele matricole și din registrul de procese-verbale am putut reconstitui efectivele de elevi, după cum urmează:

An școlar	Clasa								Total
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
1924/1925	42	44	19	15	3				123
1925/1926	41	23	31	11	9				115
1926/1927	25	25	28	24	11				113
1927/1928	29	20	21	23	26				119
1928/1929	32	26	29	16	20				123
1929/1930	22	12	18	15	10				77
1930/1931	27	21	10	14	10				82
1931/1932	49	15	15	8	11				98
1932/1933	42	24	7	6	6				79
1933/1934	60	23	22	12	4				121
1934/1935	51	22	15	9	6				103
1935/1936	55	27	17	5	5				104
1936/1937	41	41	20	6	8				116
1937/1938	nu există date								
1938/1939 ³	nu există date								144
1939/1940	24	13	40	24	32	7			140

Cf. Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare⁴

Constatăm menținerea efectivelor între anii 1923-1930 și scăderea lor în perioada crizei economice. Vor crește apoi după anul 1933. Anii școlari cu efectivele cele mai numeroase au fost cei în care economia și societatea cunoaște o relansare economică sau un vârf al dezvoltării economico-sociale. În mod evident în perioada crizei economice dintre anii 1929-1933, efectivele de eleve au scăzut, desigur cauza principală fiind scăderea posibilităților materiale ale părinților, comunității și ale statului în susținerea procesului și sistemului de învățământ. Se observă, de asemenea, scăderea efectivelor de eleve după primul an de studiu, un număr important fiind retrase din cauza imposibilității susținerii cheltuielilor materiale necesare școlarizării, dar și datorită faptului că multe eleve nu promovau clasele superioare, nereușind să facă față exigențelor impuse de școală. În primii ani dificultățile însușirii materiilor predate sunt legate de necunoașterea limbii române, așa cum reiese dintr-un Proces-verbal al Consiliului Profesorat din decembrie 1924. Pe lângă lipsurile elevelor în ceea ce privește cunoașterea limbii române, în anii de început școala s-a confruntat și cu necunoașterea limbii române de către unele cadre didactice. În Procesul-verbal de inspecție din 17 aprilie 1924 este apreciată școala, mai puțin profesorul de matematică Cserenyi „care nici acum nu știe bine românește.” De altfel notele absolventelor sunt cantonate în majoritate între 6 și 8. În general absolventele școlii vor îmbrățișa profesiile pentru care s-au pregătit, încadrându-se în fabricile sau atelierile existente în oraș sau în țară.

Cu privire la religia și naționalitatea elevelor, vom lua spre exemplificare 2 ani de studiu din perioada interbelică, reprezentativi ca număr de elevi înscriși și clasificați, unul de la începutul perioadei, altul de la sfârșitul ei:

³ Datorită numărului redus de eleve din cursul superior, ministerul a decis ca să funcționeze doar gimnaziu în acel an, dar școala nu are clasa a VII-a și a VIII-a și nu va mai reuși să termine liceul nici o generație de eleve;

⁴ *Loc. cit.*, Registrele matricole pe anii școlari: 1925/1926, 1926/1927, 1927/1928, 1928/1929, 1929/1930, 1930/1931, 1932/1933, 1933/1934, 1934/1935, 1935/1936, 1936/1937, 1937/1938, 1938/1939, 1939/1940 ;

An școlar	Religie					Naționalități				Total elevi	Obs
	Ort.	Gr.cat.	Ref.	R.cat.	Izr.	Rom.	Magh.	Evr.	Alte naț.		
1924/1925	11	99	1	2	10	110	3	10	-	123	
1939/1940	23	71	9	1	36	94	10	36	-	140	

Cf. Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare, Registrele matricole pe anii școlari: 1924/1925 și 1939/1940.

După cum se poate observa elevele școlii provin din familii românești, puține sunt de etnie maghiară, un număr mai important fiind evreice. Religia elevelor românce provenite din județ sau din județele din nordul Transilvaniei este greco-catolică, aceasta prevalând față de celelalte religii. Elevele de religie ortodoxă aparțin în general familiilor venite după 1919 din Vechiul Regat sau venite în Satu Mare pentru a se școlariza. Constatăm și în statisticile acestei școli că elevele de etnie evreiască nu se mai declară maghiare, legile românești obligându-i pe etnicii evrei să-și școlarizeze copiii la școli în limba evreiască (idish) sau în limba statului. Se observă și o creștere a numărului de eleve evreice, în special în perioada când școala este de nivel liceal.

Luând spre analiză aceiași ani de studiu pentru ilustrarea provenienței elevelor după ocupația părinților, constatăm următoarele:

An școlar	Agricult.	Econom.	Preoți	Înv.	Meseriași	Funcț.	Comerc.	Funcț. CFR	Alte profesii	Total
1924/1925	24	23	14	17	20	10	6	4	5	123
1939/1940	49	7	2	2	15	13	24	1	27	140

Cf. Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare, Registrele matricole pe anii școlari: 1924/1925 și 1939/1940.

După mediile de locuire și proveniența elevelor situația era următoarea:

An școlar	Din orașul Satu Mare	Din jud. Satu Mare	Din alte jud.	Total	Obs.
1924/1925	12	105	6	123	
1939/1940	41	82	17	140	

Cf. Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare, Registrele matricole pe anii școlari: 1924/1925 și 1939/1940.

Majoritatea elevelor provin din județul Satu Mare, din localități apropiate (Odoreu, Sătmărel, Botiz, Peleşul Mare, Pișcari, Mădăras) din zona Careiului, dar și din localități din Țara Oașului (Batarci, Huta Certeze, Racșa etc.). Un număr important de fete provin din localități mai îndepărtate ale județului: Șomcuta Mare, Baia Mare, Pribilești, Ilba, Finteușul Mare. Găsim de asemenea, eleve provenite din localități din Vechiul Regat, ca: Iași, Craiova, Periș (Teleorman), Brăila, de regulă fiice ale unor funcționari veniți aici odată cu administrația românească, dar și copii de agricultori, precum Sișcu Ecaterina, provenită din familie de agricultori din județul Romanați, localitatea Izlaz, la fel Luca Cleopatra din Pănčești, județul Putna etc. În ultimii ani crește numărul elevelor provenite din Satu Mare, în special prin interesul arătat de familiile de comercianți și funcționari pentru acest tip de pregătire școlară. Ca mediu de locuire elevele provin într-un procent precumpănitor din mediul urban, dar și mediul rural este destul de bine reprezentat (peste 33% din totalul elevelor), elevele din mediul rural fiind atrase de existența internatului.

În ceea ce privește rezultatele elevilor, analizând efectivele intrate și ieșite din școală, constatăm cu ușurință o scădere evidentă a numărului de eleve promovate de la un an la altul, în anii terminali numărul elevilor fiind foarte redus. La aceasta trebuie adăugat faptul că nu toate elevele care au promovat ultimul an de studii au obținut diploma de absolvire. Din nefericire, numai 7 eleve au absolvit anul VI de studii liceale în anul școlar 1939/1940, când școala a fost închisă. Câtă vreme școala era de nivel secundar inferior, examenele de absolvire după anul V de studii se susțineau în fața unei comisii din școală, în frunte cu directoarea școlii și constau în teorie, desen și probă practică. Prima generație a absolvit în 1927 și erau 7 fete, 5 la secția de lenjerie și 2 la secția de croitorie. Toate și-au exprimat dorința de a continua studiile. Absolventele erau recompensate cu premii în cărți și bani. De exemplu, absolventele din anul 1933 au fost recompensate cu 300 de lei (cele de la croitorie) și cu 200 de lei (cele de la lenjerie).

Arhiva școlii a fost dusă în refugiu între anii 1940 și 1945, la Gimnaziul Industrial de Fete de la Dumbrăveni, județul Târnava Mică. În această perioadă școala respectivă eliberează mai multe copii după foile matricole. De exemplu, la numărul 13 din Registrul pe anul școlar 1939/1940 se specifică clar școala emitentă (școala din Dumbrăveni). Sunt altele pe care nu se specifică școala emitentă, dar sunt semnate de secretara școlii din Dumbrăveni. Un alt document este o adresă (la poziția 61 din registru), din 15 iulie 1941, primită la Dumbrăveni în 18.07.1941, prin care se solicită situația școlară a unei eleve aflate în refugiu la Gimnaziul Industrial de Stat pentru Fete, Hunedoara.

La început școala a avut un colectiv restrâns de cadre didactice sub conducerea directoarei Elena Troteanu: Elena Herman la limba română, Margareta Cserényi la matematică, dr. Sigismund Pop era medicul școlii și al internatului, Livia Pop la limba română, Eugenia Cocea, Irina Sima (venită de la Școala Civilă de Băieți), Cornel Boghina, A. Budeanu, E. Davidescu, Al. Aristide, așa cum aflăm dintr-un Proces verbal din 21 septembrie 1924. În luna februarie a aceluiași an școlar, 1924/1925, în afara directoarei Elena Troteanu, mai funcționau 10 cadre didactice: Dragoș C., preot, Margareta Mateescu, limba franceză, Viola Grecu, limba română, Eugenia Cocea, maistru, Ecaterina Davidescu, maistru, Tatulici, ajutor maistru, Olga Aristide, Cornelia Antreiss, maistru subinginer, Xenia Staeva, Cornel Boghina. În anul școlar următor pe catedra de matematică vine Livia Colda.

În anul școlar 1925/1926, în colectivul de cadre didactice vor veni: I. Panaitescu, maistru și O. Baci, în completarea catedrei vor fi angajați I. Berinde și Zaharia, profesori și la Gimnaziul de Fete. Anul școlar următor aduce și el nume noi în colectivul de cadre didactice: Maria Căpățână, Paraschiva Cristea, Aglaia Dimitriu, Livia Cristescu. Din nefericire, sursele de informare pe care le-am avut la dispoziție nu ne-au permis să stabilim de fiecare dată, cu exactitate, specialitatea cadrelor didactice și catedra pe care au fost încadrate. Maria Carpentel, Ioana Gherasim, Valeria Băliban și preotul Doboși, vor intra în colectivul didactic în anul școlar următor. Vor mai funcționa în școală în anii următori: Zenobia Gârleanu, Maria Boldan, Florica (Maria) Bărăscu „maestră de desen”, Maria Crișan, Lavinia Floru, Elisabeta Arghir, Viorica Ionescu, Victoria Măinescu, V. Manu, Natalia Giurgea, Maria Patraulea, Maria Stratilat (numită în august 1934, va fi directoarea școlii mai târziu), C. Ciolea, D. Vancu.

În lucrarea la care ne-am mai referit, ziaristul Horea I. Gheorghită, observator atent al vieții școlare, ne prezintă corpul profesoral al școlii din anul școlar 1934/1935. Directoare era aceeași Elena Troteanu „care stă cu cinste în fruntea corpului profesoral compus din doamnele Eugenia Cocea, autoarea unor apreciate piese teatrale cu caracter moral național, Elena Mihăiescu, Maria Patraulea, Elena Sima, Colda Lavinia, Irina Oros, Silvia Șuta (secretară), Cristina Cernătescu, Caliopi Ciolea, Vichi (Viorica) Măinescu,

Maria Stratulat și Maria Cucu.”⁵ În 1936 vine ca suplinitor C. Zăgănescu. Până la dictatul de la Viena din 30 august 1940, nu vom sesiza alte schimbări în corpul didactic al școlii.

Procesele-verbale în care sunt rediate elementele esențiale ale dezbaterilor Consiliului Profesorat sau ale diferitelor comisii constituite pe probleme sau domenii de activitate, ne înfățișează un colectiv de cadre didactice bine condus, cu preocupări serioase legate de realizarea progresului școlar și creșterea prestigiului școlii. Una din frământările dascălilor rămâne pentru mai mulți ani nivelul scăzut de pregătire al elevelor, atât la începutul perioadei (vezi Procesul-verbal din 2.12.1924), cât și pe parcurs, în anii '30. Conform Procesului-verbal din 3 aprilie 1930, al ședinței de analiză a rezultatelor pe trimestrul al II-lea, „aproape 50% din eleve sunt corigente pe trimestrul II”, se decelează cauzele, printre care „ecelele care vin în clasa I, nu știu să citească și să vorbească bine românește”; progrese se înregistrează la fetele care stau în internat „cele externe vin neregulat la școala și sunt dezordonate”. Soluțiile propuse sunt discuțiile cu părinții, aplicarea de pedepse (ecelele vor fi închise în internat!).

Este momentul să subliniem faptul că raporturile dintre conducerea școlii, corpul didactic, pe de o parte și eleve pe de altă parte, sunt altele față de cele actuale. Pedepsele aplicate elevelor (în afara bătăii, interzisă în anii '30 prin lege) sunt deosebit de severe, se poate spune chiar dure. Iată câteva exemple: în ședința Consiliului Profesorat din 26 februarie 1925, se discută situația unei eleve la care s-a găsit o scrisoare de la un băiat. Măsura luată împotriva acestei „fărădelegi” este eliminarea din școală pe o lună. La o fată din clasa I, s-au găsit scrisori adresate unui elev de liceu și analizându-se situația (vezi Proces-verbal din 19.05.1925) s-a considerat că „este prea mică și nu și-a dat seama de greșeala ei”, așa încât i s-a dat o pedeapsă „mai ușoară”, a fost închisă în internat până la sfârșitul anului și izolată de colege la masă, în clasă și în recreație!!! În 28 aprilie 1928 se discută „tertipurile unei eleve de a pleca din școală”. Eleva, fiind în anul III, este apărută de mama sa. Hotărârea este însă nemiloasă ... eleva va fi eliminată din școală. Toate acestea au însă la bază ordine și reglementări ministeriale, un anumit „stil” ce domina practica educativă. Conform Procesului-verbal din 15 mai 1934, o elevă a fost eliminată până la sfârșitul anului școlar, cu drept de reînscrisoare în anul următor (era în anul IV!), conform O.M. 69665/1934, care interzicea plimbarea elevilor după ora 8 seara.

În general se poate deduce un stil mai „ferm” al directoarei și în raport cu cadrele didactice, fapt ce va reieși și din conflictul pe care îl are cu prof. Elena Herman, acuzând-o pe aceasta că nu-și face datoria la clasă și că va informa Inspectoratul de la Oradea. Profesoara fiind titulară a Gimnaziului de Fete, își dă demisia de la Școala Profesională. Acest stil managerial o va ajuta însă să formeze o școală care s-a bucurat de un real prestigiu.

În ceea ce privește obiectele de studiu, iată câteva exemple:

An școlar	Clasa					
	I	a II-a	a III-a	a IV-a	a V-a	a VI-a

⁵ Horea I. Gheorghită, *Satu Mare – oameni și fapte*, Satu Mare, 1935, p. 33;

1926/27	Religie, limba română, lb. franceză, aritmetică, desen, muzică, gimnastică, gospodărie, practica meseriei, frecventarea, purtarea, caligrafia, forma exterioară	Aceleași obiecte de studiu ca și în clasa I, doar că se adaugă: teoria meseriei și geometrie	Aceleași obiecte de studiu ca și în clasa a II-a	Aceleași obiecte de studiu ca în clasa a III-a, doar că se elimină caligrafia	Aceleași obiecte de studiu din clasa a IV-a, dar nu se mai studiază geometrie și se introduce studiul contabilității	
La toate obiectele de studiu se acordă note de la 1-10, inclusiv la „frecventare”. Anul școlar a avut trei trimestre.						
1927/28	Aceleași obiecte de studiu ca și în anul școlar precedent, clasa I, doar că nu se mai trec note la „frecventare” și se studiază aritmetică împreună cu geometria.	Aceleași obiecte de studiu ca în clasa I, la care se adaugă teoria meseriei	Aceleași obiecte de studiu ca în clasa a II-a	Obiectele de studiu din clasa a III-a, mai puțin caligrafie	Aceleași obiecte de studiu ca și în anul școlar precedent, clasa a V-a. la rubrica aritmetica-geometria și contabilitate apar două medii pe fiecare trimestru	
1928/29	Religie, limba română, lb. franceză, aritmetică-geometrie și contabilitate, desen, muzică, gimnastică, gospodărie, practica meseriei, frecventarea (la care apar din nou medii),	Aceleași obiecte de studiu ca în clasa I, la care se adaugă teoria meseriei	Obiectele de studiu din clasa a II-a, iar la frecventare apar calificative	Aceleași ca și în clasa a III-a, dar se elimină caligrafia	Obiectele de studiu din clasa a IV-a	

	purtarea, caligrafia					
1929/30	Aceleași obiecte de studiu ca și în anul școlar precedent pentru fiecare nivel de studii. La frecventare nu apar medii trimestriale, dar apare media anuală					
1931/32	Religia (nu toate elevele au medii), limba română, limba franceză, matematică, desen, caligrafie, muzică vocală, gimnastică, gospodărie, lucrul (probabil practica meseriei), purtarea, frecventarea, forma exterioară (se referă la ținută). Pe trimestrul al II-lea apar calificative, doar la religie sunt înscrise note pe toate trimestrele.	Aceleași obiecte de studiu ca la clasa I, la care se adaugă teoria meseriei. Toate sunt notate cu calificative în trimestrul al II-lea, cu excepția purtării, frecventării și formeii exterioare.	Aceleași obiecte de studiu ca și în clasa a II-a. Apar note și la religie pe toate trimestrele.	Aceleași obiecte de studiu ca și în clasa a III-a, doar că este eliminată caligrafia.	Aceleași obiecte de studiu ca și în clasa a IV-a.	
1932/33	Religie, limba română, lb. franceză, aritmetică-geometrie și contabilitate, desen, muzică, gimnastică, gospodărie, practica meseriei, frecventarea,	Ca și în clasa I, adăugându-se teoria meseriei, iar la frecventare nu mai apare nicio evaluare (nici note, nici calificative).	Idem clasa a II-a, dar apar calificative la frecventare	Idem clasa a III-a, dar este eliminată caligrafia	Idem clasa a IV-a	

	<p>purtarea, caligrafia, forma exterioară. Se evaluează cu note, excepție făcând frecventarea (regulată, foarte regulată, neregulată) și forma exterioară (îngrijită, foarte îngrijită).</p>					
1935/36	<p>Se studiază aceleași discipline ca și în clasa I a anului școlar 32/33, mai puțin forma exterioară. Sunt evaluate cu note, doar frecventarea cu calificative. Desenul și caligrafia au media comună.</p>	<p>Aceleași obiecte ca în clasa I, la care se adaugă teoria meseriei.</p>	<p>Idem, clasa a II-a</p>	<p>Idem clasa a III-a, mai puțin caligrafie</p>	<p>Idem clasa a IV-a</p>	
1939/40	<p>Religie, limba română, lb. franceză, aritmetică-geometrie, istorie, geografie, științe naturale, desen, muzică, ed. fizică, gospodărie, practica</p>	<p>Idem, clasa I</p>	<p>Ca și în clasa a II-a, mai puțin geografia și caligrafia. Se introduc contabilitate-devize, teoria meseriei, fizică-chimie.</p>	<p>Aceleași obiecte de studiu din clasa a III-a, mai puțin istoria. Se introduc: tehnologie, drept și economie politică.</p>	<p>Aceleași obiecte de studiu din clasa a IV-a, dar se reintroduc istoria și geografia.</p>	<p>Idem clasa a V-a, mai puțin religia, tehnologia, contabilitate – devize, științe naturale. Se introduce pedagogia.</p>

meseriei, purtarea, caligrafia, frecventarea. Religia este evaluată cu calificative, iar la frecventare există doar medie anuală.					
--	--	--	--	--	--

Cf. Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare⁶

Cadrele didactice și elevele din școală desfășoară o susținută activitate extracurriculară. Anual sunt organizate expoziții cu lucrări ale elevelor. La 2 ani de la înființare, considerați ani pregătitori (numai din anul III se separau pe specialități), elevele lucrau în atelierele de lenjerie (rufărie) și croitorie la comandă. La sfârșitul anului școlar 1924/1925, vor organiza o expoziție cu lucrările lor. Aceste expoziții se vor organiza anual și vor aduce venituri școlii.

Din „Registrul de Inspecții al Școlii Profesionale de Fete de Gradul I”, aflăm că inspectorul șef Bota apreciază la superlativ „frumoasa activitate culturală românească. Se fac șezători împreună cu Școala de Arte și Meserii din localitate” (conform Procesului-verbal din 9 martie 1926). Aceleași serbări și șezători vor fi apreciate și cu alte prilejuri de către inspectorii școlari. De un interes deosebit se bucurau la această școală excursiile. Este menționată într-un Proces-verbal din 28 octombrie 1928, aprobarea sumei de 3.000 de lei pentru organizarea unei excursii cu autobuzul la Viile Satu Mare pentru 62 de eleve. Aproximarea Războiului și instalarea dictaturii regale determină o serie de măsuri care individualizează această perioadă. Școala, conform documentului 94/1939, pune la dispoziția Școlii Normale de Băieți din Cluj, unde se organizase un Spital Școală, sume de bani constituite din colectă de la elevi (3-5 lei/ elev) și 2% din suma constituită la nivelul Comitetului Școlar. În 1940, conform Înaltului Decret Regal 2135/27 iunie 1940, privind mobilizarea armatei, și școlilor le revin misiuni specifice. Este mobilizat corpul profesoral combatant. Școala de Fete este obligată să trimită lenjerie, pături, plăpumi, saltele etc. la Spitalul Școală de la Cluj. Conform ordinului 34.129/ 7 noiembrie 1939, elevele vor confecționa pentru armată articole din lână (ciorapi, pieptare etc.).⁷ În această perioadă elevii din clasele terminale de liceu erau pregătiți pentru a prelua diferite funcții, pentru a ocupa diferite locuri de muncă în perioada Războiului. Acest lucru este relatat și de fostul elev al Liceului „Mihai Eminescu”, dr. Ioan Vida în interviul acordat.

Momente deosebite în viața școlii au prilejuit intrarea refugiaților din Cehoslovacia în perioada 15-31 martie 1939. Cu acest prilej conducerea școlii, împreună cu cadrele și elevele au îngrijit refugiații, fapt ce a făcut ca Ministerul Instrucțiunii al Cultelor și Artelor să trimită școlii adresa nr. 75514/26 mai 1929, în care se spunea: „Vă facem cunoscut că Ministrul văzând raportul domnului Inspector General Școlar al Ținutului Someș asupra evenimentelor petrecute în zilele de 15-31 martie a.c., aduce laude elevelor școlii ce conduceți pentru grija și devotamentul cu care au îngrijit pe refugiații

⁶ *Loc. cit.*, Registrele matricole din anii școlari 1926-1927, 1927-1928, 1928-1929, 1929-1930, 1931-1932, 1932-1933, 1935-1936, 1939-1940;

⁷ *Loc. cit.*, dosar : „Ordine, circulare. Inspectoratul Școlar Someș, Cluj, 1939” și dosar „Inspectoratul Școlar de Ținut Someș, 1939-1940”;

din Cehoslovacia. Neamul românesc și școala se mândresc să aibă eleve însuflețite de un cald patriotism și de putere de jertfă. Veți da cetire prezentei adrese în fața elevelor adunate în ograda școlii.” Ministru s.s P. Andrei

Printr-o altă adresă, nr. 41245/ 1940 a Ministerului Educației Naționale, către conducerea Liceului Industrial de Fete Satu Mare, se spune: „În urma comunicării ce ne-a făcut Prefectura Județului Satu Mare, avem onoarea a vă face cunoscut, că Ministerul exprimă viile sale mulțumiri corpului profesoral și elevelor școlii ce conduceți pentru efectele călduroase ce ați confecționat pentru ostași. Această adresă o veți citi elevelor cu ocazia coborârei pavilionului străjesc.” P. Ministru s.s. N. Dan

Am arătat mai sus că numărul elevelor scade în anumiți ani în funcție de evoluția economico-socială generală, dar constatăm și o scădere a numărului elevelor de la primii ani de studiu înspre ultimele clase, numărul celor ce susțineau examene de diplomă fiind de regulă sub 10. Una din cauzele acestui fapt este și sărăcia, slabele resurse materiale pe care le au mai ales locuitorii din mediul rural, dar și unele categorii sociale din oraș. Altă cauză o constituiau taxele destul de numeroase și mari, acestea fiind în anul școlar 1939/1940 următoarele: taxa de frecvență (1.500 lei); taxa de înscriere (200 lei); taxa de stricăciuni (100 lei); cotizație pentru Comitetul școlii (25 lei); taxa pentru internat (8.500 lei); taxa pentru stricăciuni în internat (100 lei).

Pentru a asigura șansa accesului la școlarizare pentru copiii înzestrați, anual se puneau la dispoziție de către organele școlare ale statului sau prin Comitetul Școlar, un număr de burse, dar și de către instituții publice, societăți comerciale sau nonprofit, ca și de către persoane private cu posibilități materiale. Ce-i drept, acestea erau de regulă insuficiente. Pentru a câștiga aceste burse, la începutul anului școlar se organiza un examen, pe care elevele îl susțineau în fața unei comisii conduse de directoarea școlii. Concursul consta în probe scrise și orale la limba română și matematică. Bursa putea fi pierdută pe parcursul anului, dacă nu se menținea un anumit nivel de învățătură (eleva rămânea corigentă) sau se înregistrau abateri disciplinare. Vom prezenta în continuare o situație a bursei pe diferiți ani de studiu:

An școlar	Burse ale M.I.		Burse ale Comitetului Școlar		Burse rămase din anul anterior	Nr. eleve concurente	Obs.
	Burse	Semiburse	Burse	Semiburse			
1924/25	13	4	10	4	3	44	
1926/27	9	-	1	-	-	13	
1927/28	8	-	-	-	-	17	
1928/29	9	-	-	-	-	13	
1936/37	15	-	-	-	-	*	Acordate de M.I. nr. 157511/1936
1937/38	10	-	-	-	8	18	Pentru Lic. Ind. de Fete
1939/40	18	-	-	-	-		

Cf. Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare, dosar : „Ordine, circulare. Inspectoratul Școlar Someș, Cluj, 1939” și dosar „Inspectoratul Școlar de Ținut Someș, 1939-1940”.

La sfârșitul anului școlar 1935/36, așa cum se arată în Procesul-verbal de inspecție întocmit de inspectorul Pamfil Georgiu la 29.05.1936, „școala trăiește fără ajutorul oficialităților sau ministerului. Școala are un mic internat, nu are însă nici o bursă.”!

Bursele erau uneori distribuite direcționat înspre anii mai mici, pentru a susține în școală eleve provenite din familii cu probleme deosebite. De exemplu, în anul 1926, conform Procesului-verbal din 10.09.1926, se hotărăște acordarea bursei elevelor din anul I, majoritatea orfane de război. În 1927 se acordă tot elevelor din anul I, pentru „fice de săteni lipsite de mijloace.”

Un alt mijloc prin care erau susținute elevele provenite din familii sărace erau fondurile alocate prin „Casa Școalelor”. Astfel s-au alocat în 1926, 5.000 lei pentru a se cumpăra îmbrăcăminte pentru fetele sărace și 15.000 lei din partea Ministerului pentru 5 burse a câte 3.000 lei (Procesul-verbal din 15 ianuarie 1926). În 1927 suma alocată prin „Casa Școalelor” era de 6.000 lei, în 1928, 5.000 lei, din care se cumpără haine pentru elevele sărace, dar bune la învățătură. Se mai acordau reduceri totale sau parțiale a taxelor școlare.

Criza economică dintre 1929 și 1933 a fost resimțită și la nivelul școlii. Ministerul, mai ales la sfârșitul perioadei, a impus unele măsuri de reducere a cheltuielilor materiale care au afectat nivelul veniturilor cadrelor didactice și au determinat reduceri de personal nedidactic. Astfel, în ședința din 29 martie 1933 se ia în dezbatere Ordinul M.I. nr. 46807/1933, conform căruia personalul administrativ și de serviciu nu mai era plătit de la bugetul de stat ci de către Comitetul Școlar din surse proprii. Se propune reducerea personalului din acest domeniu (sunt concediate 1 bucătăreasă, 1 pedagogă, 1 servitor). Acest fapt va determina o execuție bugetară cu un mic excedent la sfârșitul anului. Se recalculează bugetul anului școlar 1933/1934, după cum urmează:

Venituri: - taxe școlare = cca 35.000 lei (70 eleve x 700 lei?⁸)
- chirii = 54.000 lei
- corpul didactic (rețineri de 2% din salariu) =
13.000/ an
- taxa Comitetului Școlar = 24 lei/ an (pe
elevă?)
- comenzi = 9.000 lei/ an (pentru ceea ce se
confectiona în ateliere).
Total venituri: 112.780 lei / an
Cheltuieli: - combustibil = 28.000 lei
- iluminat = 9.000 lei
- întreținerea localului = 8.000 lei
- curățat coșuri = 3.000 lei
- apa = 1.800 lei
- medicamente = 1.000 lei
- cheltuieli de cancelarie = 8.000 lei
- diverse = 2.400 lei
- salariul personalului administrativ și de
serviciu = 38.400 lei.

Total cheltuieli: 99.600 lei

Se propune anularea „rației de mâncare în natură pentru secretară”, și înlocuirea ei cu bani. De asemenea, pentru echilibrarea bugetului, se propune organizarea de întruniri și tombole. În această perioadă veniturile cadrelor didactice se reduc și prin anularea plății orelor de dirigenție. Cu toate acestea ei sunt rugați să țină „măcar o jumătate de oră pe săptămână inițiind fetele spre buna credință și regulamentul școlar” (conform Procesului-verbal din 18 septembrie 1933).

⁸ Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului Satu Mare, conform Procesului-verbal din 29.03.1933, suma este de 35.000, dar în paranteză este înscris 70 eleve x 700 lei;

În 1934, în sistemul de învățământ se declanșează o acțiune amplă de subscrieri „pentru înzestrarea Țării”. Ministerul Instrucțiunii face apel către cadrele didactice să subscrie cu salariul pe o lună „având o datorie sfântă ca buni români față de Țară când Ea la mare nevoie ne cere sprijinul.” Corpul profesoral ia în dezbateri această cerință la 5 noiembrie 1934. Suma urmează să fie plătită de Comitetul Școlar prin împrumut de la Banca Română, cu o dobândă de 8%, apoi lunar să se rețină de la cadre pe perioada a șase luni. Titularele vor plăti salariul întreg, iar suplinitoarele jumătate din salariu. Unele cadre refuză contribuția motivând diferit. V. Măinescu „salarul este mic și nu are posibilități”, M. Cucu „numită din noiembrie, n-a primit încă salariu”, C. Ciolea „întreține o soră la facultate”, Livia Colda „a scris soțului cu 7.000 lei”, dar majoritatea vor subscrie cu sume de la 9.000 lei E. Troteanu până la 1.000 lei M. Patraulea.

Un eveniment important în viața școlilor profesionale este lansarea anteproiectului de reformă a învățământului profesional și transformarea lui în învățământ secundar tehnic, lucru ce se va realiza începând cu luna septembrie a anului 1936. Acest proiect este supus dezbaterii cadrelor didactice din școlile profesionale. El va fi dezbătut de către corpul profesoral pe parcursul a două ședințe, în 9 octombrie 1933, respectiv 15 noiembrie 1933.

În dezbateri se manifestă o atitudine activă, responsabilă și profesionistă a cadrelor didactice din școală. Se fac propuneri pentru a se acorda o importanță mai mare formării culturii generale a elevilor; școlile profesionale de gradul I să fie echivalente cu primele patru clase de liceu, iar școlile profesionale de gradul II cu 8 clase de liceu și să se desființeze examenele de diferență „care pun Școala Profesională în inferioritate față de liceu, ceea ce a făcut ca școlile profesionale să se depopuleze”. Se propune ca școlile profesionale să rămână de gradele I și II, cele de gradul I cu 5 clase, iar la cele de gradul II, în loc de 2 ani de studiu și 3 ani de practică, să se facă 3 ani de studii și 2 ani de practică. Înscrierea în Școala Secundară Tehnică să se facă după 4 clase primare, nu după 7 ani cum prevede articolul 12 al anteproiectului, altfel școlile tehnice nu vor avea elevi din mediul rural. Să se construiască ateliere mari și centre de către Ministerul Instrucțiunii. Tot la dezbateri s-a propus ca elevele să primească un procent din valoarea comenzilor executate în atelierele proprii „ca în trecut”. La școlile de gradul II să se permită accesul numai al absolvenților școlilor de gradul I, care au absolvit cu cel puțin media 7. Limba română să fie materie aparte și să crească numărul de ore (limba română beneficia de 14 ore, iar limba franceză de 17 ore!). Profesorii să fie numiți ca și cei de la școlile secundare, iar maistrelle absolvente ale școlilor profesionale de gradul II, în ordinea mediilor. Se cere ca școlile tehnice să fie sprijinite mai mult ca școlile secundare „care produc șomerii”, inclusiv prin acordarea de burse pentru ca „fiicele sătenilor să-și formeze o meserie și să avem meseriașe românce ...”. Toate aceste propuneri se trimit la ministerul de resort.

O sursă documentară extrem de importantă pentru a reconstitui elementele calitative ale procesului de învățământ, dar și resursele materiale necesare susținerii acestuia, o constituie „Registrul de Inspecție al Școlii Profesionale de Fete de Gradul I din Satu Mare” aflat în custodia arhivei Grupului Școlar de Industrializarea Lemnului din Satu Mare.

În ceea ce privește resursele materiale, clădirea școlii în special, aflăm că școala nu are o clădire proprie, ea este așezată într-o clădire comună (fostul Liceu Regal Romano-Catolic), cu Liceul de Fete „Doamna Stanca”, la etajul al doilea, parterul comun fiind închiriat, iar veniturile se împărțeau între cele două școli. Această situație este pentru ambele școli o cauză permanentă de nemulțumiri și reproșuri reciproce, inspectorii din domeniul învățământului profesional susținând cauza Școlii Profesionale. Astfel, într-un Proces-verbal de inspecție încheiat în 23 noiembrie 1923, Inspectorul General P. Marinescu spune: „Ar fi fost prudent ca școala secundară de fete înființată ulterior – dacă

existența unei atare școli e socotită indispensabilă – să fi fost așezată aiurea, nu în același local cu Școala Profesională. Concurența între școli, amândouă de stat și fiecare cu caracter bine definit, produce zăpăceală în spiritele locuitorilor și animozități între conducătoare, toate astea contribuie în definitiv la discreditarea amândurora. Școlii îi lipsește o sală de sport în întreaga ei existență. Inspectoarea Margareta Dinculescu, în Procesul-verbal din 25 ianuarie 1937 arată că: „drept sală de sport se folosește o fostă bucătărie cu ciment pe jos, doar într-o parte este podită, însă podeaua este foarte proastă.” Ea sugerează conducerii celor două școli să se înțeleagă și să permită Școlii Profesionale să-și țină orele în sala de sport a liceului. Revenită în inspecție în luna martie a aceluiași an, inspectoarea Margareta Dinculescu va constata că prof. Lia Pop – bine apreciată – lucra de data aceasta în sala de sport a liceului. Problema fusese rezolvată, conducerile celor două școli ajungând la sentimente mai bune.

Școala dispunea de un internat care a funcționat între 1923 și 1940, cu excepția perioadei de la sfârșitul anului școlar 1932/1933, până la începutul anului școlar 1935/1936 (cf. Procesului-verbal din 9 mai 1936). Efectivele de eleve din internat diferă de la un an la altul. În primul an au fost 40 de eleve, în 1924, 63 de eleve, iar în noiembrie 1925 sunt 8 eleve, pentru ca în 1930 să fie 65 de eleve în internat, în 1931, 60 de eleve și în 1938 doar 32 de eleve.

Ca bază pentru pregătirea practică erau amenajate trei ateliere: de croitorie, lenjerie și țesătorie. Fără excepție, în fiecare proces-verbal de inspecție acestea sunt apreciate ca spații bine dotate, amenajate și întreținute. De altfel directoarea Elena Troteanu a fost apreciată de către organele de control din domeniul învățământului pentru buna gospodărire a școlii. De exemplu inspectoarea Maria Dobrescu, în Procesul-verbal din 6.11. 1925 apreciază la superlativ activitatea acesteia, adăugând că „o piedică în dezvoltarea școlii ca și în mărirea numărului atelierelor este și faptul instalării Școlii Secundare (Liceul de Fete) în cele 6 camere ale Școlii Profesionale (!). Bine ar fi să se ia măsuri grabnice ca Școala Secundară să se mute aiurea, lăsând localul așa de trebuincios Școlii Profesionale.”

În ateliere se făcea „producție”, în atelierul de țesătorie se țesea atât pânză cât și covoare, care erau apoi valorificate, în cel de croitorie se confecționau haine după comandă. Nivelul de pregătire al elevelor în aceste ateliere este susținut de relatarea din Procesul-verbal din 19 martie 1931, în care se spune că cinci eleve absolvente au deschis un atelier în oraș, însă fiind sub 16 ani și fără ajutor material, au fost silite să-l închidă, fiind primite în internatul școlii, urmând „practica de perfecționare” în școală. Remarcăm curajul pe care l-au avut, dat în primul rând de pregătirea lor profesională. Aspectele calitative ale procesului de învățământ au fost evaluate la fiecare inspecție prin asistența la ore, apreciate pozitiv. De reținut și faptul că elevele, conform Ordinului 128.247/1938 al Ministerului Educației Naționale, beneficiau de procente din valorificarea produselor realizate la atelierele școlare. La liceele industriale de fete, anii I și II nu beneficiau, anii III primeau 30%, anii IV - 40%. În Gimnaziul Superior beneficiau de 50% din suma realizată prin valorificarea produselor. Absolvenții școlilor profesionale și liceelor industriale (cum este cazul aici) primeau 70% din comanda efectuată. Personalul didactic primește 15% din valoarea producției vândute din atelier, 10% maiștrii, 5% ajutorii de maiștri.

Pentru a caracteriza în cuvinte puține activitatea acestei instituții considerăm reprezentativ un pasaj dintr-un Proces-verbal de Inspecție din 15 mai 1939, în care reprezentantul Inspectoratului Școlar Cluj (probabil delegat al Ministerului Instrucțiunii) spune: „Școala aceasta practică deci, printr-o bună pregătire a acelora care-i sunt eleve, umple un gol pe acest colț de pământ românesc.”

**The Girls' Vocational School in Satu Mare
„Dr. Constantin Angelescu” Girls' Industrial Highschool**

Abstract

It is the first Vocational Teaching Institution for girls – having Romanian as a teaching language – ever built in Satu Mare country after the Union of Transylvania with Romania in 1918. In the war future it will supply the need of the technical and professional formation of the young girls even more after the elimination of the civil schools.

The activity in this school begins on 15th September 1923, taking a part the former school effectives, which functioned before 1918 having Hungarian as a teaching language.

It functioned in the building of the former “Roman-Catholic Royal Highschool” (today this building belonging to “Doamna Stanca National College”) and was called at the beginning as “First Grade Girls' Vocational School”. The institution continued functioning during the whole interwars period.

After 1936 “The Vocational School” receives the name of the former Ministry of Education for several times during the interwars period “Dr. Constantin Angelescu Highschool”.

Between 1923 and 1940 there were taught 1657 student girls specialized in three different areas-tailoring clothing and weaving. The school is well appreciated by the community and the State Teaching Institutions.

An extremely important contribution to the development of this school's prestige had Mrs. Elena Troteanu – the former manager of the between 1923-1937.

Bibliografie:

- Gheorghită, Horea I., *Satu Mare – oameni și fapte*, Satu Mare, ed. Gloria, 1935.
Arhiva Grupului Școlar pentru Industrializarea Lemnului din Satu Mare:
Registrul de procese verbale al comitetului școlar de la Liceul industrial de fete din Satu Mare, în perioada 1933 – 1939
Registrele matricole pentru anii 1925 – 1940
Registrul pentru inspecții școlare la Școala profesională de fete, 1923 – 1940
Ordine, circulare ale Inspectoratului Școlar al Ținutului Someș, Cluj, 1939
Buletinul Inspectoratului Școlar al Ținutului Someș, Cluj, 1939 – 1940.